

6. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні / Д. В. Зубенко // Вісник НТУУ “КПІ”. Політологія. Соціологія. Право: збірник наук. праць. – К., 2011. – Вип. 4/11. – С. 110–114.
7. Зуєв С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17. 00. 01 / Сергій Павлович Зуєв ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2007. – 20 с.
8. Статистичні дані Районного будинку культури (РБК) Борщівського району // Архів РБК / Архів не упорядкований. – Борщів, 2015.
9. Швед М. Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики на новому етапі (1990–2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17. 00. 01 / Михайло Богданович Швед ; Львів. держ. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. – Л., 2006. – 20 с.

REFERENCES

1. Boreiko, G. D. (2010), Festival Movement of Rivne region: experience for today], *Visnyk LNU im. Tarasa Shevchenka* [Bulletin of Luhansk T. Shevchenko National University], no. 6 (193), part 1.1, pp. 128–136. (in Ukrainian).
2. Vodiani, B. O. (1991), “The evolution of traditional instrumental ensembles of Western Podillya”, *Druha konferentsiia doslidnykiv narodnoi muzyky Chervonoruskykh (halytsko-volynskykh zemel)* [The second conference of folk music researchers Chervonorusskykh (Galician-Volyn land)], Lviv, pp. 43–47. (in Ukrainian).
3. Hubiak, V. D. (2001), *Folklorni oberehy dukhovnosti: Posibnyk* [Folk talismans spirituality: handbook], Ivano-Frankivsk, Polumia (IME). (in Ukrainian).
4. Ghumeniuk, A. I. (1972), *Instrumentalna muzyka* [Instrumental music], Kyiv, Naukova dumka. (in Ukrainian).
5. Ghumeniuk, A. I. (1962), *Ukrainski narodni tantsi* [Ukrainian folk dances], Kyiv, Publisher of Academy of Sciences USSR. (in Ukrainian).
6. Zubenko, D. V. (2011), The development of the festival movement in modern Ukraine, *Visnyk NTUU “KPI”. Politologia. Sociologia. Pravo: zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University of Ukraine “KPI”. Politology. Sociology. Right: a collection of science works], Kyiv, Iss. 4/11, pp. 110–114. (in Ukrainian).
7. Zuiev, S. P. (2007), “Contemporary art space semiotics and music festival (on materials of Kharkiv)”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts.), 17. 00. 01, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, 20 p. (in Ukrainian).
8. *Statystychni dani Raionnoho budynku kultury (RBC) Borshchivskoho raionu* [Statistical data District House of Culture (RBC) in Borshchiv region] (2015), Archive District House of Culture (RBC) in Borshchiv region, Archive is not ordered, Borshchiv. (in Ukrainian).
9. Shved, M. B. (2006), “Trends in international festivals of contemporary music in the new stage (1990–2005 biennium)”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts.), 17. 00. 01, Lviv Mykola Lysenko State Music Academy, Lviv, 20 p. (in Ukrainian).

УДК 78.071.1 (477.83)

Іван Чупашко

ІВАН НЕБОЖИНСЬКИЙ – КЕРІВНИК ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ ЛЬВІВЩИНИ

У статті висвітлено творчу діяльність відомого на Львівщині та поза її межами диригента-хормейстера, багатолітнього керівника аматорських хорових колективів Івана Небожинського. Звернено увагу на основні методи роботи диригента з навчальними та аматорськими хорами, а також на вміння проводити з ними організаційно-концертну роботу. Проаналізовано репертуар, виконуваний жіночою хоровою капелою “Горлиця” Львівського

обласного аптекоуправління, та участь колективу в різноманітних концертних виступах і оглядах-конкурсах художньої самодіяльності.

Ключові слова: Іван Небожинський, диригентсько-хорова діяльність, навчальний хор, аматорський хор, художньо-виконавський рівень, концертні виступи.

Іван Чупашко

ИВАН НЕБОЖИНСКИЙ – РУКОВОДИТЕЛЬ ХОРОВЫХ КОЛЛЕКТИВОВ ЛЬВОВЩИНЫ

В статье освещено творческую деятельность известного на Львовщине и за ее пределами дирижера-хормейстера, многолетнего руководителя любительских хоровых коллективов Ивана Небожинского. Обращено внимание на основные методы работы дирижера с учебными и любительскими хорами, а также на умение проводить с ними организационно-концертную работу. Проанализировано репертуар, исполняемый женской хоровой капеллой “Горлица” Львовского областного аптекоуправления и участие коллектива в различных концертных выступлениях и смотрах-конкурсах художественной самодеятельности.

Ключевые слова: Иван Небожинский, дирижерско-хоровая деятельность, учебный хор, любительский хор, художественно-исполнительский уровень, концертные выступления.

Ivan Chupashko

IVAN NEBOZHYNISKYI – HEAD OF CHOIRS OF LVIV REGION

Ivan Nebozhynskiy as a conductor, choirmaster began his creative activities in 1951 in management education and amateur choirs. It was an amateur choir District House of Officers the city of Nesterov (now city Zhovkva) Lviv region and Lviv Women’s Choir Trade and Economic Institute. With these choirs he announced himself as a skillful and promising conductor-choirmaster. The best was the work of Ivan Nebozhynskiy with training choirs Lviv musical and pedagogical school and opera studio of Lviv M. Lysenko State Conservatory. Working with these groups has created a high reputation highly educated and targeted professional who was able to bring works of different shapes and different stylistic directions to a high artistic level.

An efficient was the work of Ivan Nebozhynskiy in 1960-1980’s., when he worked with the choir school № 62 city of Lviv and women choir “Gorlytsa” of Lviv Regional pharmacy management. Working with these groups earned him the recognition of highly professional, talented musician and conductor analytics that can organize and prepare highly artistic team. The work of I. Nebozhynskiy with children’s choir school № 62 city of Lviv has shown that the school environment can continuously operate choirs, able to positively influence the education of the younger generation the love of choral singing and the ability to promote it. Significant progress took Ivan Nebozhynskiy and work with the women choir “Gorlytsa”. This team was a regular participant in local and regional concerts dedicated to various anniversary dates. Statements of this group gave high marks not only lovers of choral art and known specialists and choirmasters. For the student environment “Gorlytsa” was a model of the head with the amateur team. A rich and varied repertoire was women choir “Gorlytsa”. It included works by composers of different nations and different stylistic directions. In particular, the author’s works of Ukrainian and foreign composers, handling Ukrainian, Russian folk songs. In the early 1990’s appeared and works of sacred music – is actually a repertoire that could be accessible only highly artistic team. Women’s Choir “Gorlytsa” – winner of city, regional, republican and all-Union review-competition of amateur teams. Since 1995, Ivan Nebozhynskiy worked with church choirs, including driving Chamber Choir “Gloria” and the mixed choir at the church Evangelists “Golgotha”.

Therefore, Ivan Nebozhynskiy working with amateur and educational choirs of Lviv region, has established itself as a highly skilled conductor, choirmaster, who affirmed his tireless work and multiply the glory of choral art not only in Lviv region, but the whole Ukraine.

Key words: *Ivan Nebozhynskiy, conducting and choral activities, a training choir, an amateur choir, art and performance level, concert activity.*

В українському музикознавстві чи не найменше уваги приділено питанням, пов'язаним із дослідженням творчої діяльності диригентів-хормейстерів, особливо тих, які були багатолітніми керівниками аматорських хорових колективів. Ця прогалина повинна бути чим скоріш заповненою. Адже кожен диригент – це своєрідна й неповторна творча особистість і потрібно підходити до неї з точки зору різносторонніх методико-аналітичних підходів. До таких належить відомий на Львівщині й поза її межами диригент-теоретик і практик, багатолітній керівник відомих аматорських і навчальних хорових колективів Іван Микитович Небожинський¹. Його робота з хоровими колективами привертала увагу багатьох професійних диригентів професіональним підходом до проведення репетицій та результативності в проведенні концертної діяльності, що й актуалізує тему даного наукового дослідження.

Непублічність і скромність Івана Небожинського як людини й керівника хорових колективів не сприяли тому, щоби попадати в поле зору працівників періодичних видань і науковців. На жаль, він уникав такої публічності й вважав свою діяльність звичайною буденною справою. Через те, крім невеличких біографічних довідок М. Бурбана [1], Л. Мазепи і Т. Мазепи [2], І. Юзюка [5], а також творчого портрета, підготовленого його учнем, автором даної статті І. Чупашком [4], допоки що немає ні однієї публікації, в якій більш ґрунтовно була б розкрита творча праця Івана Небожинського з львівськими хоровими колективами.

Мета статті – висвітлити диригентсько-хорову діяльність Івана Небожинського з львівськими хоровими колективами за період від 1951 по 2006 рр.

Першим колективом, яким керував Іван Небожинський, був мішаний хор, що діяв при будинку офіцерів м. Нестерова (тепер Жовква) Львівської області з 1951 по 1954 р. Особливих творчих досягнень у роботі з цим колективом домогтися було важко, оскільки постійна плінність його учасників, особливо чоловічої групи, не давала можливості домогтися відповідного мистецького рівня. Хоча це були перші намагання показати себе фаховим і результативним диригентом. Це були, свого роду, випробування на художню зрілість. У першу чергу Іван Небожинський як художній керівник поставив собі завдання виробити в співаків вокально-хорові навички, так необхідні для якісного і повноцінного звучання хору – правильного звукоутворення, дихання, строю, ансамблю, динамічно-агогічних відтінків (тут йому стали в нагоді знання вокалу, отримані на вокальному відділенні Львівського державного музичного училища). Робота з мішаним хором будинку офіцерів м. Нестерова не мала творчої перспективи, а лише переконала його як диригента впевнено торувати диригентсько-хоровий шлях до кінця життя.

Наступним колективом Івана Небожинського стала студентська хорова капела Львівського торгово-економічного інституту (1954–1958). Оскільки в кількісному складі студентів цього навчального закладу домінували дівчата, то керівник вирішив створити жіночу хорову капелу. Ініціатива створення такого виду колективу була схвалена ректоратом вузу. У цей час керівництво міського комітету комуністичної партії сприяло тому, щоби у кожному навчальному закладі працювали гуртки художньої самодіяльності, особливо хорові, як найбільш масові. Це були ті часи, коли у львівських вищих навчальних закладах – політехнічному, медичному, сільськогосподарському, зооветеринарному, університеті – діяли високомистецькі хорові колективи. Ректорат торгово-економічного інституту зробив усе

¹ Небожинський Іван Микитович народився 2 грудня 1930 р. в с. Піски Бродівського району Львівської області. Хоровий диригент, педагог, доцент. Закінчив Львівське музичне училище (1948–1951), Львівську державну консерваторію ім. М. В. Лисенка (1951–1956). Навчався в класі професора Миколи Колесси. Викладач Львівського музично-педагогічного училища (1955–1963), з 1963 р. – викладач, старший викладач, доцент Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка. Керівник хорів Львівського торгово-економічного інституту (1950–1954), Львівського музично-педагогічного училища (1957–1961), Львівської дитячої виховної колонії (1959–1965), загальноосвітньої школи № 62 м. Львова (1962–1970), оперної студії Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка (1962–1965), жіночої хорової капели “Горлиця” Львівського обласного аптекоуправління (1970–1995), церкви Євангелістів м. Львова “Глорія” (1997–2007).

можливе для організації аналогічного колективу. Маючи певний практичний досвід роботи з хором, Іван Небожинський у скорому часі підготував концертну програму, яка всім сподобалася й заохотила хористів до подальшої більш наполегливої роботи. Треба зауважити, що ректорат постійно тримав у полі зору організаційну складову діяльності хору. Робота керівника здійснювалася продуктивно й відповідально, і через декілька місяців жіноча хорова капела почала працювати з повною самовіддачею з обох сторін – керівника та учасників хору. В основу діяльності колективу був покладений а капельний спів.

Цікавим і різноманітним був і репертуар колективу. Він, в основному, складався із творів радянських композиторів на молодіжну тематику, хоча домінуючими в ньому були обробки українських народних пісень Миколи Леонтовича, Миколи Лисенка, Євгена Козака, Анатолія Кос-Анатольського та ін. Керівник завжди підбирав такі твори, які за характером і змістом відповідали молодіжній аудиторії. Тому учасники хору ставилися до співу свідомо, співали з повною віддачею. Через декілька місяців на суд колективу навчального закладу була представлена невелика концертна програма, що була оцінена схвальними відгуками. Опісля кожного року відбувалися звітні концерти жіночої хорової капели, концерти з нагоди різних свят, огляди-конкурси міських колективів художньої творчості та ін. Студентська жіноча хорова капела Львівського торгово-економічного інституту успішно виступила на Республіканському огляді художньої самодіяльності й серед вузів отримала медаль лауреата.

Це була велика радість і досягнення як для вузу, так і для керівника хору Івана Небожинського. Пізніше цей колектив очолювали Іван Юзюк, Андрій Кушніренко – відомі в майбутньому оперно-симфонічні та хорові диригенти, народні артисти України.

У 1957–1961 роках Іван Небожинський працював керівником студентського мішаного хору Львівського музично-педагогічного училища (до цього цей колектив очолював відомий хоровий диригент Євген Вахняк). Це був уже сформований колектив із усталеними диригентсько-хоровими традиціями, що виконував твори на високому мистецькому рівні. Головне завдання Івана Небожинського як керівника було не тільки підтримувати цей виконавський рівень, а й примножити його своїми художніми новаціями. І це йому в скорому часі вдалося, бо після прослуховування державної програми у виконанні цього хору під керівництвом Івана Небожинського керівництво Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка запросило його на роботу викладачем хорового диригування.

З 1957 по 1959 роки Іван Небожинський разом із Євгеном Вахняком та Михайлом Антківим працювали з чоловічою капелою “Гомін”, яка діяла при Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка. Організатори і керівники цього колективу вирішили популяризувати призабуті хорові твори галицьких композиторів. Так у його репертуарі з’явилися твори “Золоті зорі” Анатолія Вахнянина, “Огні горять” Ісидора Воробкевича, “Гуляли” Остапа Нижанківського та обробки українських народних пісень “Ой пушу я кониченька”, “Та забіліли сніги” Миколи Лисенка, “Гаю, гаю, зелен розмаю”, “Приїхали три козаки” Миколи Леонтовича та твір Петра Ніщинського “Закувала та сива зозуля”. З великим піднесенням і патріотичним почуттям хорова капела “Гомін” виконувала твори Станіслава Людкевича “Сміло други”, “Пою коні при Дунаю”, “Чорна рілля ізорана”. Пізніше поповнювався репертуар капели й іншими композиціями. За оцінками тодішніх слухачів, це був справді високимистецький колектив. З великим успіхом хорова капела “Гомін” сприймали як любителі, так і професіонали. Але, на превеликий жаль, хор припинив свою діяльність через інсинуації в націоналізмі. Все робилося для того, щоб погасити дух патріотизму в його учасників. Хоча хорова капела “Гомін” проіснувала недовго, але вона запам’яталася багатьом шанувальникам української музичної культури самовідданим служінням національній ідеї. Не один львівський хоровий колектив перейняв вогонь “Гомону” й продовжував нести його в маси.

Коли здійснилася мрія вокального факультету Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка мати свою оперну студію для професійної підготовки майбутніх спеціалістів оперного профілю, постало питання організувати хор при цьому структурному підрозділі. Його керівниками було призначено доцента Михайла Антківа та викладача Івана Небожинського. Хор оперної студії був укомплектований зі співаків різного віку та різного рівня музичної підготовки. У його складі були й співаки, які в минулому співали в державній хоровій капелі

“Трембіта”. Але вони, в цілому, не сприяли якісній роботі через вікові особливості звучання голосу. Необхідно було інтенсивно працювати над вокально-хоровою технікою – звукоутворенням, співочим диханням, інтонацією і строєм, ансамблем, динамічними та агогічними відтінками. З часом хорова органіка набувала професійного звучання. За час праці з хором оперної студії Іван Небожинський разом із Михайлом Антківим підготували хорові номери з опер Миколи Римського-Корсакова “Царева наречена” і Джакомо Пучіні “Чіо Чіо Сан”, Михайла Вериківського “Наймичка”. Крім цього, було підготовлено цілий ряд концертних програм хорової музики українських та зарубіжних композиторів.

Одночасно з роботою в оперній студії консерваторії Іван Небожинський з 1959 по 1965 рр. працював керівником хору Львівської дитячої виховної колонії (до нього керівником цього колективу був відомий на Львівщині хормейстер Володимир Божко). Більшість учасників цього колективу були обдарованими дітьми, любили співати в хорі, тому робота з ними приносила задоволення. Репертуар відповідав програмним вимогам загальноосвітньої школи. Це були, переважно, народні пісні – українські, російські, грузинські та твори радянських композиторів на молодіжну тематику. Виступи цього хору, в основному, відбувалися в стінах виховного навчального закладу. На цих концертах, крім керівництва колонії, завжди були присутні відомі культурно-громадські діячі м. Львова та області – актори Борис Романицький, Олексій Ріпко, поети Ростислав Братунь, Богдан Стельмах, музикант Анатолій Кос-Анатольський. Після концертних виступів вони схвально оцінювали спів хористів та роботу їхнього керівника Івана Небожинського. Кульмінацією цієї роботи був виступ хору на Республіканському огляді-конкурсі колективів художньої самодіяльності в м. Києві. Журі огляду-конкурсу відзначило хор Львівської дитячої виховної колонії як один з кращих і колектив був нагороджений дипломом лауреата.

З 1962 по 1970 рр. Іван Небожинський керував хором загальноосвітньої школи № 62 м. Львова. Робота зі шкільним хором – це була ініціатива самого Небожинського. Адже, працюючи в цей час викладачем хорового диригування у Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка, він неодноразово чув від студентів, що керувати шкільним хором – це справа надто важка й неперспективна, з учнями підліткового віку дуже важко керівникові хору знайти спільну мову. Іван Небожинський як викладач-методист хотів переконатися в цьому на собі й довести, що зі школярами можна працювати в повну силу й домогтися відповідних успіхів. Адже він розумів, що виховати любов до хорового мистецтва можна прищепити лише змалку. З метою експерименту він вибрав загальноосвітню школу, в якій хоровий спів до нього не культивувався, й робота керівників хору в цьому навчальному закладі тривала не більше декількох місяців. Після переконливої розмови з дирекцією школи Іван Небожинський з молодечим ентузіазмом взявся за організацію хору. Цю роботу він проводив доволі толерантно й виважено, намагаючись переконати кожного учня у важливості хорового співу як складової виховання загальнолюдських якостей. І цей експеримент йому напрочуд вдався. Через декілька місяців перед ним стояло шістдесят учасників, які хотіли співати в хорі й своєю поведінкою сприяли цьому. З самого початку роботи зі шкільним хором був покладений а капельний спів. Це сприяло вихованню в хористів-початківців музичної пам’яті, точного ритму, слухових якостей, а головне – любові до традицій національної хорової культури. Через два роки кропіткої праці розпочалися концертні виступи: спочатку перед вчителями та учнями школи і батьками учасників хору, а згодом – перед міською публікою – на шкільних олімпіадах м. Львова та Львівської області. Ні один святковий концерт, що відбувався в загальноосвітній школі № 62 м. Львова, не обходився без виступу хору. Традиційними для шкільного колективу стали концерти-звіти, які щорічно відбувалися як на сцені шкільної актових зали, так і на інших сценах міста. Його слухачами неодноразово були викладачі й студенти Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка, а також викладачі й учні інших навчальних музичних закладів м. Львова. Вони завжди давали високу й кваліфіковану оцінку виступам шкільного хору загальноосвітньої школи № 62. Репертуар хору був різноманітним, а капельним чотириголосим і через те викликав захоплення в слухачів. Хор загальноосвітньої школи № 62 м. Львова під керівництвом Івана Небожинського у 1962 та 1963 рр. зайняв перше місце на Обласній та Республіканській олімпіаді шкільних хорових колективів і був відзначений членами журі як

один з краших. Концертну програму хору загальноосвітньої школи № 62 транслювало Львівське обласне та республіканське радіо та телебачення.

У 1970–1995 рр. Іван Небожинський керував народною хоровою капелою “Горлиця” Львівського аптекоуправління. Спочатку це був невеликий колектив, що складався із вісімнадцяти учасників. Репетиції проходили результативно, з виконанням поставлених завдань. Працювати керівникові було легко й цікаво. У скорому часі у зв’язку з результативною роботою колектив нараховував близько сімдесяти учасників. Поступово зростала й поглиблювалася співоча культура хору. Репертуар був цікавим і різноманітним. Його складали твори композиторів різного часу, різних національностей та різножанрового спрямування. Спочатку це були, в основному, обробки українських, російських, грузинських пісень, а також авторські твори українських та зарубіжних композиторів. Серед них: “Ой сивая зазуленька”, “Женчикок-бренчикок”, “Ой піду я в ліс по дрова” Миколи Леонтовича, “Ой пушу я кониченька” Миколи Лисенка, “Ой зацвили фіялоньки”, “Тихо, тихо Дунай воду несе”, “В гаю зелененькім” Філарета Колесси, “Грушица”, “Смолк давно соловушка” Олександра Свешнікова, “Мчит Арагви вдаль” Г. Кчіквдзе та ін. Великою популярністю серед слухачів користувалися оригінальні твори українських та зарубіжних композиторів – “Сину, качки летять” Олександра Білаша на слова Михайла Ткача, “Така її доля” Володимира Верменича на слова Тараса Шевченка, “Останні троянди” Вадима Гомоляки на слова Лесі Українки та ін. У часи утворення держави Україна в репертуарі жіночої хорової капели “Горлиця” з’явилися твори духовної тематики й обробки стрілецьких пісень. Колектив часто виконував молитви “Отче наш” Михайла Вербицького, “Богородице Діво” Олександра Кошиця, “Боже великий єдиний” Миколи Лисенка, “Маєва нічка” Ярослава Ярославенка, “Заквітчали дівчатонька” Романа Купчинського та ін. Твори духовної музики та обробки пісень національно-визвольних воєн були основою концертних програм колективу в часи української незалежності. Кожен концертний виступ не обходився й без хорової шевченкіани. Це були твори “Учітеся, брати мої” Анатолія Кос-Анатольського, “По діброві вітер віє”, “Якби мені черевики” Євгена Козака, “Садок вишневий коло хати”, “Вітер з гаєм розмовляє” Якова Степового, “Заповіт” Кирила Стеценка, “Така її доля” Володимира Верменича та ін. Вони завжди схвально сприймалися як широкою слухачською аудиторією, так і професійними музикантами.

Робота Івана Небожинського з жіночою хоровою капелою “Горлиця” базувалася на високомистецьких засадах. Твори, в основному, були а капельними й чотириголосими.

Перші концертні виступи колективу відбулися в колі близьких і знайомих людей. Вони й були справжніми й щирими поціновувачами художнього рівня капели. Після утвердження репертуару щорічно відбувалися концерти-звіти перед широкою глядацькою аудиторією. Колектив “Горлиці” також часто приймав участь у святкових концертах та оглядах-конкурсах, які відбувалися в м. Львові. Згодом жіноча хорова капела “Горлиця” стала відомою не лише у Львові, а й поза його межами. Хор неодноразово був лауреатом обласних, республіканських та всесоюзних оглядів-конкурсів колективів художньої самодіяльності.

Жіноча хорова капела “Горлиця” виступала в багатьох містах і селах західних областей України, а також закордоном – у Польщі, Литві, Латвії, Естонії та ін. Творча кульмінація колективу припала на період становлення держави Україна.

Незмінними помічниками в роботі з колективом були: хормейстер Наталія Куриляк та концертмейстер Наталія Супрун. У зв’язку з відсутністю уваги до аматорських хорів, колектив перестав існувати.

З 1997 р. й до кінця життя Іван Небожинський працював регентом церкви християн віри Євангельської м. Львова. Керований ним хор супроводжував Святу літургію, виконуючи наступні твори: “Отче наш”, “Вірую”, “Хваліте Ім’я Господнє”, “Благослови, душе моя, Господа”, “З нами Бог” та ін. При цій церкві Іван Небожинський організував і керував вокальним ансамблем “Глорія”, учасниками якого були чотирнадцять церковних сестриць. Цей колектив виступав у багатьох областях Західної України. На Республіканському конкурсі духовної пісні, що відбувся в м. Києві, ансамбль “Глорія” здобув диплом другого ступеня серед учасників конкурсу.

Отже, Іван Небожинський як керівник протягом всього свого творчого життя працював з трьома типами хорів – дитячими, навчальними й аматорськими дорослими. Кожен із цих хорів, а це хори Львівської дитячої виховної колонії, загальноосвітньої школи № 62 м. Львова, Львівського музично-педагогічного інституту, оперної студії Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка, торгово-економічного інституту, аптекоуправління м. Львова та хор церкви “Голгофа”, були в творчому відношенні неповторними й користувалися успіхом серед глядацької аудиторії. Усе це – заслуга Івана Небожинського як вмілого й висококваліфікованого диригента-хормейстера, що передавав знання хорового співу не тільки студентам, а й широкому колу любителів хорового мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурбан Михайло. Українські хори і диригенти: монографія / Михайло Бурбан. – Дрогобич : Посвіт, 2006. – 640 с.
2. Мазепа Лешек, Мазепа Тереса. Шлях до музичної академії у Львові у двох томах. – Том 2. Від консерваторії до академії (1939–2003) / Лешек Мазепа, Тереса Мазепа. – Львів : Сполом, 2003. – 328 с.
3. Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. До 155-річчя заснування академії. Друге видання, доповнене / [Ред. колегія: І. Пилатюк (керівник проекту), В. С. Камінський (редактор), М. О. Кушнір та ін.]. – Львів : Сполом, 2008. – 256 с.
4. Чупашко І. П. Іван Небожинський. Світло дороги буття / І. П. Чупашко. – Львів : ТЕРУС, 2010. – 166 с.
5. Юзюк Іван. Секрет педагогічної майстерності / Іван Юзюк // Музика. – 1996. – № 2. – С. 21.

REFERENCES

1. Burban, M. (2006), *Ukraini khory i dyryhenty. Monohrafiia* [Ukrainian choirs and conductors. Monograph], Drohobych, Posvit. (in Ukrainian).
2. Mazepa, L. and Mazepa, T. (2003), *Shliakh do muzychnoi akademii u Lvovi u dvokh tomakh. – Tom 2. Vid konservatorii do akademii (1939–2003)* [The path to the Music Academy in Lviv in two volumes. – Volume 2. From the conservatory to the Academy (1939–2003)], Lviv, Spolom. (in Ukrainian).
3. *Storinky istorii Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii im. M. V. Lysenka. Do 155-richchia zasnuvannia akademii. Druhe vydannia, dopovnene* [History of Lviv National Music Academy. Lysenko. By the 155-th anniversary of the Academy. The second edition, supplemented], (2008), Ed. Board: I. Pylatiuk, V. Kaminsky, M. Kushnir et al, Lviv, Spolom. (in Ukrainian).
4. Chupashko, I. P. (2010), *Ivan Nebozhynskiyi. Svitlo dorohy buttia* [Ivan Nebozhynskiyi. Light the way of life], Lviv, TERUS. (in Ukrainian).
5. Yuziuk, Ivan (1996), *Sekret pedahohichnoi maisternosti* [Secret of pedagogical skills], *Muzyka* [Music], no. 2, p. 21. (in Ukrainian).

УДК 78.087 (477)

Олег Смоляк

ОСНОВНІ ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ РОБОТИ ІГОРЯ ЛЕВЕНЦЯ В КЛАСІ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

У статті висвітлено основні педагогічні методи і прийоми, використовувані провідним викладачем Тернопільського обласного державного музичного училища ім. С. Крушельницької Ігорем Прокоповичем Левенцем на заняттях хорового диригування. Проаналізовано детальний процес роботи над засвоєнням учнями основних схем тактування, показу вступу і зняття звучання в кінці хорового твору, вміння показувати динаміко-агогічні відтінки, штрихи,